

emigrovala do Kanady. Na její dílo navázali například Richard Lazarus a Albert Ellis.

Ženám, které se v 1. polovině 20. století pokoušely prosadit v oboru psychologie, zpravidla pomohla podpora nějakého významného vědce, nejčastěji jejich učitele nebo staršího kolegy, který postřehl jejich nadání. Mladé evropské ženy zřejmě potřebovaly podporu takového mentora více než muži, protože jejich společenské postavení bylo stále ovlivňováno doznívající viktoriánskou morálkou, která pokládala za hlavní sféru působení žen domov a péči o děti, zatímco za mužskou doménu vnější svět a práci (4).

Vývoj evropské psychologie narušila ve 30. letech 20. století politická situace v Německu. Nástup Hitlera k moci vyvolal masivní emigraci psychologů a psycholožek, mezi kterými bylo mnoho osob židovského původu, do USA a do Kanady. Patřily k nim psychoanalytičky Karen Horneyová, Edith Jacobsonová a Margareta Mahlerová. V roce 1938 unikli před nacistickým terorem manželé Bühlerovi nebo Else Frenkel-Brunswicková, která spolupracovala s Adornem na koncepci autoritářské osobnosti. Lze konstatovat, že nacismus v Evropě vážně poškodil další vývoj psychologie, jejímž centrem se pak nadlouho staly Spojené státy americké.

V USA se postupně prosadila v oboru psychologie celá plejáda vynikající odbornic, které se uplatnily ve všech jejích oblastech. V psychoterapii vynikly například Virginia Satirová, Francine Shapirová nebo Harlene Andersonová, v neuropsychologii Brenda Milnerová či Lisa Feldman Barrettová. Řada psycholožek se zabývala zkoumáním psychických rozdílů mezi muži a ženami. Patří k nim Eleanor Maccobyová, Carol Gilliganová nebo Elisabeth Spelkeová. Badatelé nicméně upozorňují na to, že v uplatnění mužů a žen v psychologii existují některé zřetelné rozdíly, a to zejména v oblasti vzdělávání, v počtu odborných publikací a jejich citovanosti, v úspěšnosti při získávání grantů nebo ve vedení vzdělávacích i jiných odborných institucí (5).

Ženy v historii české psychologie

Vývoj psychologie v Československu se až do roku 1948 příliš nelišil od vývoje v ostatních evropských zemích. Na filozofických a pedagogických fakultách byly zakládány psychologické semináře a ústavy, které nabízely studentům oborové přednášky. Po únorovém převratu

v roce 1948 komplikovala další vývoj psychologie první vlna politické represe. Během 50. a 60. let byla nicméně ustanovena tři univerzitní pracoviště, která zajišťovala výuku jednooborové psychologie. Do jejich týmů se postupně začleňovaly ženy, i když jich vždy bylo méně než jejich mužských kolegů. Jednou z prvních lektorek psychologie byla Ludmila Kolářiková, která od roku 1945 vyučovala na FF MU v Brně. V roce 1946 přispěla k založení Psychologického ústavu FF UP v Olomouci a stala se jeho první vedoucí. V 50. a 60. letech 20. století působilo několik pozoruhodných psycholožek na katedře psychologie FF UK. Patřily k nim Marie Severová, sociální psycholožka Soňa Hermochová a Eva Syřišťová, jež se zabývala možnostmi psychoterapie schizofrenních poruch. Od roku 1962 pracovala na katedře psychologie FF UK Miluše Sedláková, zprvu jako interní aspirantka Vladimíra Tardyho. Syřišťová a Sedláková v roce 1969 odvážně protestovaly proti oficiálnímu psychiatrickému posudku, který se pokusil znehodnotit Palachovo upálení jako důsledek psychické poruchy (6).

Řada odbornic působila v Psychologickém ústavu Akademie věd ČR (dříve ČSAV) založeném v roce 1967. Patřily k nim Jarmila Kotásková a Olga Kolaříková, později Miluše Sedláková, Lída Osecká či Iva Šolcová, která je od roku 2011 vedoucí redaktorkou časopisu Československá psychologie. Významnými členkami brněnského centra ústavu jsou Martina Hřebíčková či Sylvie Graf. Jeho pražskou pobočku vede Iva Poláčková Šolcová, která se zaměřuje na problematiku emocí a motivace. Působí zde také Pavlína Janošová, Martina Klicperová, Kateřina Zábrodská a další perspektivní vědkyně.

Nedávno uveřejněný digitální archiv československé psychologie zaměřený především

na akademickou psychologii, rovněž reflektuje přínos žen k jejímu rozvoji. V kategorii Osobnosti je prezentováno 121 významných českých a slovenských psychologů narozených před rokem 1950, z toho 18 žen, tedy necelých 15 % (7).

Ženy přispěly také k rozvoji aplikované psychologie. V 50. až 70. letech 20. století se v zakládání psychologických pracovišť sice angažovali především muži, ale ženy se do jejich činnosti rychle zapojovaly. Například Denní sanatorium Horní Palata a terapeutickou komunitu v Lobčích vybudoval v 50. a 60. letech minulého století nejen Ferdinand Knobloch, ale také jeho manželka Jiřina Knoblochová. Ženy se podílely i na rozvoji české psychoterapie, nejčastěji jako členky týmů v terapeutických komunitách pro léčbu neuroz. Patřily k nim Hana Junová, Věra Břicháčková nebo Věra Machů, psychoanalytičky Helena Klímová, Marie Hošková a další. K rozvoji české psychoterapie přispěla po návratu z emigrace Olga Marlinová. Mnohé psycholožky (např. Jitka Vodňanská a Magdaléna Frouzová) působily jako lektorky ve výcvikových komunitách, z nichž nejznámější (SUR) založili v roce 1967 Skála, Urban a Rubeš. K rozvoji rodinné terapie přispěly Šárka Gjuríčová a Ludmila Trapková, významnou představitelkou manželského poradenství byla Věra Capponi, o rozvoj dětské klinické psychologie se zasloužila Dana Krejčířová atd.

Zájem žen o studium psychologie

Psychologie patří mezi obory, u kterých počet zájemců o studium značně převyšuje počty přijatých osob. Od 60. let 20. století mezi uchazeči výrazně převládají ženy nad muži, a to přibližně v poměru 8 : 2. Podobný poměr existuje také v počtu studentek a studentů psychologie, i když v různých výzkumech vychází poněkud

Tab. 1. Počty absolventů a absolventek studia psychologie na FF UP v letech 2013 až 2023

Forma studia	Muži	%	Ženy	%	Celkem
Bakalářské kombinované	64	18	284	82	348
Bakalářské prezenční	75	15	415	85	490
Magisterské kombinované	50	14	309	86	359
Magisterské prezenční	84	16	446	84	530
Doktorské kombinované	9	33	18	67	27
Doktorské prezenční	5	24	16	76	21
Celkem	287	16	1488	84	1775